

PM 2009:152 Rotel I (Dnr 125-1380/2009)

Yttrande till EU-kommissionen över klagomål avseende påstått statsstöd

Begäran om yttrande från Näringsdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar till EU-kommissionen hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande samt det därtill fogade yttrandet.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

EU-kommissionen har mottagit ett antal klagomål gällande påstått olagligt statsstöd. Sverige har ombetts inkomma med synpunkter på klagomålen varefter Näringsdepartementet tillställt Stockholms kommun handlingar i ärendet för yttrande. De klagomål som berör Stockholms kommun avser avknoppning av hemtjänst inom Norrmalms och Södermalms stadsdelsnämnder; Johannes hemtjänst AB och Södermalms hemtjänst AB.

Stadsledningskontoret föreslår att påståendena om olagligt statsstöd bestrids

Beredning

Ärendet har beretts av stadsledningskontorets juridiska avdelning. Som EU-rättslig expertkonsult har anlitats advokatfirman Öberg & Associés AB som efter samråd med juridiska avdelningen upprättat ett förslag till yttrande till EU-kommissionen.¹

Mina synpunkter

Jag delar stadsledningskontorets juridiska avdelnings bedömning och föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

1. Som svar till EU-kommissionen hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande samt det därtill fogade yttrandet.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

¹ Advokatfirman upprättar även separata yttranden i kommissionsärendet för de övriga kommunerna och landstinget.

Stockholm den 10 september 2009

STEN NORDIN

Bilaga

Yttrande från Stockholms stad.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen att föredragande borgarrådets förslag till beslut avslås.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Ärendet behandlar två avknoppningar av hemtjänst inom Stockholms stad, där den klagande anser att kommunen betalat ut olagligt statsstöd. Liknande avknoppningar av hemtjänst har genomförts, med vinster i flermiljonsklassen redan efter ett års verksamhet. Företagens värde vid en försäljning har uppskattats till tvåsiffriga belopp räknat i miljoner kronor.

Det är uppenbart att värdet på en avknoppad hemtjänstenhet är mycket större än den köpeskilling som betalas för inventarierna. Mervärdet ligger i att många av personalen stannar kvar och att många brukare gör detsamma, eftersom de inte vill byta sitt vårdbidräde bara för att verksamheten byter ägare.

Skillnaden jämfört med när en anställd säger upp sig och bildar firma är att då har kommunen kvar sin verksamhet och den privata skaffar sig lokaler på annan plats. Vid en avknoppning avvecklas däremot det kommunala alternativet samtidigt som det privata företaget startar och många gånger bedriver sin verksamhet i samma lokaler som tidigare kommunal verksamhet.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Carin Jämtin*, *Roger Mogert*, *Tomas Rudin* och *Teres Lindberg* (alla s), *Emilia Hagberg* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s), (mp) och (v) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

EU-kommissionen har mottagit ett antal klagomål gällande påstått olagligt statsstöd i samband med avknoppningar. Klagomålen gäller för stadens del avknoppning av hemtjänstverksamhet inom Norrmalms och Södermalms stadsdelsnämnder. Avknoppare är Johannes hemtjänst AB och Södermalms hemtjänst AB. Klagomål har även framställts avseende avknoppning av gymnasieskola i Täby kommun, grund- och förskolor i Upplands Väsby kommun samt vårdcentraler inom Stockholms läns landsting. Kommissionen har begärt in synpunkter från Sverige på klagomålen. Svenska staten genom Näringsdepartementet har ombett staden att inkomma med yttrande över klagomålen såvitt avser Johannes hemtjänst AB och Södermalms hemtjänst AB. Departementet har även framställt önskemål om samordning mellan kommunerna och landstinget inför Sveriges svar till kommissionen. Anstånd att inkomma med svar till kommissionen har begärts av Näringsdepartementet till den 1 oktober 2009.

Enligt klaganden har olagligt stöd utgått till Johannes hemtjänst AB respektive Södermalms hemtjänst AB i samband med överlåtelse av verksamheten från staden. Enligt klaganden har Johannes hemtjänst AB respektive Södermalms hemtjänst AB utan köpeskilling och utan konkurrens fått överta rörelsen vid avknoppning. Staden har enbart tagit betalt för inventarier i verksamhetslokalerna. Klaganden har åberopat Statskontorets utredning ”Prissättning vid överlåtelse av offentlig verksamhet till kommunal personal (sk avknoppning) – kommunalrättsliga och EG/EU-rättsliga aspekter”.

BEREDNING

Ärendet har beretts av juridiska avdelningen. Som EU-rättslig expertkonsult har anlåtats advokatfirman Öberg & Associés AB som efter samråd med juridiska avdelningen upprättat ett förslag till yttrande till EU-kommissionen.²

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2009 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontorets synpunkter framgår av förslaget till yttrande, bilaga. Sammanfattningsvis är synpunkterna följande.

Enligt stadsledningskontoret har inget stöd utgått till de avknoppade företagen.

Hemtjänst är en kommunal angelägenhet som är tillåtlig att uppdra åt annan att utföra. Det kommunala huvudmannskapet kvarstår dock vid sådant uppdrag, men för utförandet av hemtjänsten kan alltså privata utförare anlitas. Staden har sedan den 1 januari 2002 ett kundvals-system inom hemtjänst. Systemet innebär att den enskilde som beviljats bistånd i form av hemtjänst själv väljer utförare av tjänsten, antingen kommunal sådan eller någon av de utförare staden efter upphandling tecknat ramavtal med.

² Advokatfirman upprättar även separata yttranden i kommissionsärendet för de övriga kommunerna och landstinget.

Ersättning för hemtjänst utgår enligt pengsystemet, lika för kommunala som privata utförare. Ersättningen till utförarna bestäms med utgångspunkt från stadens självkostnad och baseras på en schablonmässigt framräknad timkostnad.

Den enskilde betalar en avgift för hemtjänsten till staden enligt av kommunfullmäktige fastställd taxa. Vid fastställande av avgiften för den enskilde finns begränsningar i socialtjänstlagen i form av högsta belopp och förbehållsbelopp.

Den kommunala hemtjänstverksamheten lyder under självkostnadsprincipen. Det är inte tillåtet att driva verksamheten med vinst. Därmed finns inte förutsättningar för några upparbetade mervärden i den kommunala verksamheten som vid nedläggning kan överföras till annan. De beslut som berörda stadsdelsnämnder fattat avseende de åberopade avknoppningarna har avsett dels att anmälan om intresse för avknoppning av Johannes hemtjänst godkänns respektive att ansökan om avknoppning av hemtjänst inom Södermalm bifalls, dels att den kommunala verksamheten inom respektive geografiskt område inom stadsdelen läggs ned och att det uppdras åt stadsdelsdirektören att teckna nödvändiga avtal med det avknoppade företaget. Besluten innebär varken att de avknoppade företagen faktiskt får utföra eller överta hemtjänstverksamhet i stadsdelarna. För att de ska kunna göra detta måste de ha deltagit i stadens centrala upphandling av hemtjänstverksamhet och uppfyllt där uppställda kvalificeringskrav samt ha tilldelats kontrakt. Först efter upphandling i konkurrens kan det alltså bli fråga om att de avknoppade företagen får utföra hemtjänstverksamhet. Vidare kan de brukare som inte vill anlita detta företag välja annan utförare. De brukare som haft kommunal hemtjänst kan även fortsättningsvis välja sådan hemtjänst om de så önskar. Brukarna kan också välja mellan övriga privata utförare som staden tecknar ramavtal med efter upphandling. Ingen garanterad ”kundstock” överläts till de avknoppade företagen.

Den personal som arbetat inom den kommunala hemtjänsten kan vid avknoppningen välja att stanna kvar i stadens tjänst. Om de önskar att gå över till det avknoppade företaget har de rätt till tjänstledighet och återinträde i stadens tjänst inom sex månader. Det finns således inte heller någon garanti för att den personal som arbetat i den kommunala hemtjänsten kommer att ingå bland de avknoppade företagens anställda.

Hemtjänstverksamhet bedrivs till största delen i brukarnas hem. Verksamheten har dock behov av vissa mindre kontorslokaler. Staden lämnar de lokaler där den kommunala hemtjänsten haft sitt kontor när verksamheten läggs ned. Utgångspunkten är att en avknoppad verksamhet ska hyra direkt av en hyresvärd till marknadsmässig hyra.

Inget namn, firma eller varumärke överläts när den kommunala hemtjänsten läggs ned. Inventarierna överläts till marknadsmässigt pris efter en oberoende värdering. Överlåtelsen av inventarier synes dock inte ifrågasatt av klaganden.

De anmälda besluten ska enligt stadsledningskontoret också jämföras med att en anställd mycket väl kan säga upp sig och bilda ett företag, erbjuda kollegor anställning och delta i kommunens upphandling av hemtjänst utan att det betecknas som en avknoppning. Om företaget godkänns av staden i den centrala upphandlingen kan företaget sedan anlitas av samma brukare som företagets anställda tidigare utförde hemtjänst hos. I ett sådant fall kan knappast något otillåtet stöd till enskild näringsidkare påstås ha utgått.

Stadsledningskontoret anser alltså att de anmälda avknoppningarna inte innebär att stöd utgår till någon enskild, varför det inte heller kan bli fråga om statsstöd.

Enligt artikel 87.1 EG är stöd som ges av en medlemsstat, eller med offentliga medel, som snedvrider eller hotar att snedrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Enligt stadsledningskontoret varken påverkas handeln mellan medlemsstater eller snedvrids konkurrensen på den gemensamma marknaden av de an-

mälda avknoppningarna. Till utveckling av skälen för att statsstöd inte utgått se det av advokatfirman Öberg & Associés upprättade förslaget till yttrande, bilaga 2 (här *bilaga*).